

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

4. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011.

5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ

Двойних В. В.

*Студентка IV курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Денисенко С. І.

*к. ю. н., доцент, старший викладач кафедри МЄПЦПД ННІ права
Сумського державного університету*

Згідно із Законом України «Про визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів» [1] під рішенням іноземних судів розуміється рішення іноземних судів у цивільних, трудових, сімейних справах, вироки іноземних судів у кримінальних справах у частині, що стосується конфіскації майна та відшкодування шкоди потерпілим, а також рішення іноземних арбітражів та акти інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних, трудових, сімейних справ, що набули чинності й підлягають визнанню та виконанню на території України відповідно до міжнародних договорів України. Визнання рішення іноземного суду – це поширення законної сили рішення іноземного суду на територію України, а його виконання – це застосування засобів примусового виконання, аналогічних до виконання рішень державних українських судів.

Закон закріплює дві альтернативні умови визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню:

1) наявність міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. При цьому необхідно виходити із загальних правил про те, що міжнародні договори про правову допомогу поширюються лише на суб'єктів держав-учасниць, а якщо між учасниками багатосторонніх договорів існують ще і двосторонні або спеціальні угоди з питань правової допомоги, то повинні застосовуватися відповідні норми тих договорів і угод, які набули чинності пізніше. Згідно зі ст. 13 Закону України «Про визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів», якщо міжнародними договорами України встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим законом, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України;

2) дія принципу взаємності. Згідно зі ст. 11 Закону України «Про міжнародне

приватне право» [2] суд або інший орган застосовує право іноземної держави незалежно від того, чи застосовується у відповідній іноземній державі до подібних правовідносин право України, крім випадків, коли застосування права іноземної держави на принципах взаємності передбачено законом України або міжнародним договором України. Якщо застосування права іноземної держави залежить від взаємності, вважається, що вона існує, оскільки не доведене інше.

Інакше кажучи, взаємність означає: надання іноземцям в Україні таких самих прав, свобод і можливостей, які мають українські громадяни у відповідній іноземній державі; визнання та виконання іноземних судових рішень за умови визнання та виконання судових рішень України у відповідній іноземній державі; виконання судових доручень іноземних судів при аналогічному виконанні доручень судів України; у певних випадках застосування іноземного права за умови, якщо у відповідній іноземній державі до аналогічних відносин застосовується право України.

Згідно із Законом України «Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів», клопотання про надання дозволу на примусове виконання подається до суду безпосередньо стягувачем або у порядку, встановленому міжнародними договорами. Якщо цими договорами передбачено подання клопотання через органи державної влади України, суд приймає таке клопотання.

Презумпція існування принципу взаємності існує, оскільки не доведено інше. Протилежним принципу взаємності виступає принцип реторсії, згідно з яким є заходи примусового впливу у відповідь на недружні дії іншої держави. Метою реторсії є відміна обмежень, які встановлені окремою державою, якщо ця держава вчинила необґрунтовані дискримінаційні заходи на шкоду інтересам іншої країни або її громадян. Україна у випадку встановлення обмежень дискримінаційного характеру щодо її громадян чи юридичних осіб іншою країною може застосувати у порядку реторсії відповідні заходи стосовно громадян та юридичних осіб цієї країни.

Відповідно до доктрини міжнародного права, застосування заходів обмежувального характеру щодо конкретної іноземної країни (її органів, юридичних осіб, громадян) як реторсії не може розглядатись як порушення принципу недискримінації.

Відповідно до п. 3 Постанови пленуму Верховного Суду України №12 від 24.12.1999 «Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України» [3], суди повинні з'ясувати наявність міжнародних договорів про взаємне надання правової допомоги між Україною і державою, про визнання й виконання рішення суду чи арбітражу якої

надійшло клопотання. На цей час є чинними, зокрема, такі міжнародні договори з цього питання, які уклала Україна або до яких вона приєдналась:

а) Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах, укладена державами-членами Співдружності Незалежних Держав у м. Мінську 22 січня 1993 р. [4].

б) Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, підписана урядами держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у м. Києві 20 березня 1992 р. [5].

в) Конвенція про визнання й виконання іноземних арбітражних рішень, укладена у м. Нью-Йорку в 1958 р. [6].

г) Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж, підписана в м. Женеві 21 квітня 1961 р., ратифікована Верховною Радою УРСР 25 січня 1963 р. [7].

д) Двосторонні договори України та договори, що пов'язані з правонаступництвом України: про правову допомогу та правові відносини в цивільних, кримінальних, трудових, сімейних справах підписані з відповідними державами.

Наприклад, договорами між Україною і Китайською Народною Республікою, Україною та Монголією визначено, що клопотання про визнання й виконання судового рішення подається заявником до суду, який постановив це рішення, і пересилається останнім до суду іншої Договірної Сторони через її центральні установи (у даному разі – через Верховні Суди) [8].

За договорами України з Республікою Грузія, Литовською, Естонською, Латвійською республіками клопотання про дозвіл на виконання рішення подається до суду, що розглядав справу по першій інстанції, а той надсилає його до суду, компетентного постановити за ним рішення [9].

На мою думку, можливість ефективного виконання арбітражного рішення в конкретній юрисдикції є однією з найбільш привабливих рис міжнародного комерційного арбітражу. Необхідно звернути увагу на конкретизацію співвідношення між визнанням і виконанням. Виконавча служба має можливість виконувати лише ті рішення, які були визнані в Україні, і тут може виникнути досить великий проміжок часу між набранням рішенням чинності, його подальшим визнанням в Україні та приведенням таких рішень до виконання. Саме тому необхідно розглядати потенційне поновлення строків на примусове виконання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів: Закон України від 29

листопада 2001 р. № № 2860-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 10. Ст. 76 (втратив чинність).

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України: Постанови пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99>.

4. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах, укладена державами-членами Співдружності Незалежних Держав у м. Мінську 22 січня 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009.

5. Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, підписана урядами держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у м. Києві 20 березня 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_076.

6. Конвенція про визнання й виконання іноземних арбітражних рішень, укладена у м. Нью-Йорку в 1958 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070.

7. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж, підписана в м. Женеві 21 квітня 1961 р., ратифікована Верховною Радою УРСР 25 січня 1963 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_069.

8. Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах від 31 жовтня 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_014.

9. Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99>.

ПОШУК БАЛАНСУ МІЖ ПРИВАТНІСТЮ ТА СВОБОДОЮ ЗМІ: ПОЗИЦІЯ ЄСПЛ

Білик Г. В.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету
Науковий керівник: Славко А. С.
асистент кафедри МЄПЦПД ННІ права
Сумського державного університету*

Проблема захисту гідності людини навіть в умовах сучасного суспільного устрою